

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
NILO JÄÄSKINEN
23 päivänä huhtikuuta 2015¹

Asia C-69/14

**Dragoș Constantin Târșia
vastaan
Statul român**

Serviciului public comunitar regim permise de conducere și înmatriculare a autovehiculelor

(Ennakkoratkaisupyyntö – Tribunalul Sibiu (Romania))

Jäsenvaltion lainsäädäntö, jossa säädetään mahdollisuudesta hallintolainkäyttömenettelyssä annettujen lopullisten (tuomioistuimen) ratkaisujen purkamiseen, jos ne ovat unionin oikeuden vastaisia, mutta jossa ei sallita vastaavien siviilioikeudenkäynnissä annettujen ratkaisujen purkamista —
Moottoriajoneuvojen ympäristöverosta siviilioikeudenkäynnissä annetun lopullisen ratkaisun purkamishakemus — Oikeusvoima — Tehokkuus- ja vastaavuusperiaatteet —
Perusoikeuskirjan 47 artikla

I Johdanto

1. Purkamishakemuksen esittäjä nosti vuonna 2007 romanialaisessa siviilituomioistuimessa kanteen, jossa hän vaati toisesta jäsenvaltiosta tuodusta autosta moottoriajoneuvoista kannettavana erityisverona maksamansa summan palauttamista. Summa perittiin, koska asianomainen valtion viranomaisen oli asettanut ajoneuvon sisäisen rekisteröinnin ehdoksi todisteen esittämisen moottoriajoneuvoista kannettavan erityisveron maksamisesta. Myöhemmin unionin tuomioistuin totesi huhtikuussa 2011 antamassaan tuomiossa Tatu, että SEUT 110 artiklan vastaista on se, että Romania ottaa käyttöön ympäristöveron, joka kannetaan moottoriajoneuvojen ensirekisteröinnin yhteydessä tässä jäsenvaltiossa, jos tästä verotustoimenpiteestä on säädetty siten, että se tekee muista jäsenvaltioista ostettujen käytettyjen ajoneuvojen liikenteeseen päästämisen Romaniassa vähemmän houkuttelevaksi mutta ei tee samanikäisten ja yhtä kuluneiden käytettyjen ajoneuvojen ostamista kotimaan markkinoilta vähemmän houkuttelevaksi.²

2. Ennen tuomion Tatu antamista purkamishakemuksen esittäjän tekemä ympäristöverona maksetun erityisveron osuuden palautusvaatimus hylättiin siviilituomiolla, josta on Romanian oikeuden mukaan tullut lainvoimainen. Tällä perusteella purkamishakemuksen esittäjä väittää, että unionin oikeuden mukaan hänelle on annettava mahdollisuus vaatia maksamansa veron palauttamista etenkin, kun otetaan huomioon, että Romanian lainsäädännön mukaan oikeusvoiman periaatteesta on mahdollista poiketa, jos tuomio osoittautuu unionin oikeuden vastaiseksi; tämä poikkeus koskee kuitenkin ainoastaan hallintolainkäyttömenettelyssä annettuja tuomioita.

1 — Alkuperäinen kieli: englanti.

2 — Tuomio Tatu (C-402/09, EU:C:2011:219).

3. Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden vastaisesti kannetut verot ja valtiolle maksetut tai sen pidättämät rahamäärät, jotka ovat suoraan yhteydessä tähän veroon, on lähtökohtaisesti palautettava korkoineen, jotta tilanne palautetaan sellaiseksi kuin se oli ennen rahamäärän kantamista.³ Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin on kuitenkin todennut, että oikeusvoiman periaatetta, joka vahvistetaan kaikkien jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksissä ja itse unionin oikeudessa,⁴ sovelletaan lainvoimaisiksi tullessiin kansallisten tuomioistuinten tuomioihin silloinkin, kun ne osoittautuvat unionin oikeuden vastaisiksi.⁵ Tämä merkitsee, että joissakin tapauksissa tällaisten verojen tai maksujen palauttamisesta voidaan (laillisesti) kieltäytyä.

4. Jäsenvaltioiden menettelylliselle itsemääräämisoikeudelle unionin oikeudessa asetetuista rajoituksista johtuen on kuitenkin niin, että jos kansallisessa lainsäädännössä säädetään poikkeuksesta oikeusvoiman periaatteeseen sallimalla tietyissä tapauksissa lainvoimaiseksi tulleen tuomion uudelleenkäsitely, tähän poikkeusmenettelyyn on voitava turvautua myös silloin, kun lainvoimainen tuomio on ristiriidassa unionin oikeuden kanssa.⁶

5. Käsiteltävä asia tarjoaakin unionin tuomioistuimelle tilaisuuden täsmentää oikeusvoiman periaatteen ja unionin oikeuden ensisijaisuuden välistä suhdetta koskevaa oikeuskäytäntöään. Tämän kysymyksen tarkastelussa on otettava huomioon erityisesti SEU 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu vilpittömän yhteistyön periaate, tietyt Euroopan unionin perusoikeuskirjassa vahvistetut oikeudet eli sen 47 artiklassa tarkoitettu oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja sen 20 artiklalla taattu yhdenvertaisuus lain edessä sekä tehokkuus- ja vastaavuusperiaatteet, jotka ovat tavanomaisia perusteita oikeusvoimaa koskevien kansallisten oikeussääntöjen riitauttamiselle unionin oikeuden noudattamiseen liittyvistä syistä.⁷

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

6. Romanian perustuslain⁸ 148 §:ssä tunnustetaan unionin oikeuden ensisijaisuus ja velvoitetaan parlamentti, Romanian presidentti, hallitus ja oikeuslaitos turvaamaan se.

7. Romanian siviiliprosessilain⁹ 322 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Lainvoimaiseksi muutoksenhaussa tai ilman muutoksenhakua tulleen tuomion ja muutoksenhakutuomioistuimen pääasiassa antaman tuomion purkamista voidaan hakea seuraavissa tapauksissa:

– –9 jos Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut tuomioistuimen ratkaisuun perustuvan perusoikeuden tai perusvapauden loukkauksen ja tämän loukkauksen vakavat seuraukset jatkuvat niin, ettei niitä voida korjata kuin tuomion purkamisella;

3 — Tuomio Manea (C-76/14, EU:C:2015:216, 46 ja 50 kohta). Ks. myös tuomio Nicula (C-331/13, EU:C:2014:2285, 27 ja 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

4 — Unionin tuomioistuin on vahvistanut, että oikeusvoiman periaatetta sovelletaan myös sen omiin tuomioihin. Ks. esim. tuomio komissio v. Luxemburg (C-526/08, EU:C:2010:379, 26 ja 27 kohta) ja tuomio ThyssenKrupp Nirosta v. komissio (C-352/09 P, EU:C:2011:191, 123 kohta).

5 — Ks. erityisesti tuomio Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067); tuomio Fallimento Olimpclub (C-2/08, EU:C:2009:506); tuomio Kempter (C-2/06, EU:C:2008:78); tuomio Lucchini (C-119/05, EU:C:2007:434); tuomio i-21 Germany ja Arcor (C-392/04 ja C-422/04, EU:C:2006:586); tuomio Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178) ja tuomio Kühne & Heitz (C-453/00, EU:C:2004:17). Oikeusvoimasta ja väliliesmenettelystä ks. tuomio Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269) ja tuomio Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615). Ks. myös tuomio Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513), jossa tarkastellaan oikeusvoiman periaatteen merkitystä niiden sääntöjen kehityksessä, jotka koskevat jäsenvaltion korvausvastuuta lainkäyttöelimen syyksi luettavasta unionin oikeuden rikkomisesta.

6 — Esim. tuomio Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067, 62 kohta).

7 — Ks. viimeksi tuomio Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067).

8 — 21.11.1991 hyväksytty perustuslaki, sellaisena kuin se on muutettuna ja täydennettynä lailla nro 429/2003, julkaistu uudelleen Monitorul Oficial al Românieissa, nro 767, 31.10.2003.

9 — Codul de procedură civilă, joka saatettiin voimaan 9.9.1869 annetulla asetuksella, julkaistu uudelleen Monitorul Oficial al Românieissa, nro 45, osa 1, 24.2.1948. Tämä laki, sellaisena kuin se on muutettuna ja täydennettynä, oli voimassa 15.2.2013 asti.

10 jos Curtea Constituţională on tuomion lainvoimaiseksi tulon jälkeen lausunut asiassa esille otetusta väitteestä ja todennut perustuslainvastaiseksi väitteen kohteena olevan lain, asetuksen tai lain tai asetuksen säännöksen taikka riitautetun toimen jotkin muut säännökset, joita selvästikään ei voida erottaa säännöksistä, jotka on mainittu asian saattamista Curtea Constituţionalăn käsiteltäväksi koskevassa päätöksessä.”

8. Hallintolainkäytöstä annetun lain nro 554/2004¹⁰ 21 §:n 1 momentissa säädetään, että ”sellaista hallintolainkäyttömenettelyssä annettua lopullista ja lainvoimaista tuomiota voidaan vaatia purettavaksi käyttämällä siviiliprosessilaissa säädettyjä oikeussuojakeinoja”.

9. Lain nro 554/2004¹¹ 21 §:n 2 momentissa säädetään, että ”purkamisen perusteina voivat siviiliprosessilaissa säädettyjen perusteiden lisäksi olla lopulliset ja lainvoimaiset tuomiot, joilla loukataan Romanian perustuslain, sellaisena kuin se on muutettuna, 148 §:n 2 momentissa, luettuna yhdessä 20 §:n 2 momentin kanssa, määrättyä unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatetta”.

10. Verotusmenettelystä annetun Romanian lain¹² 175 §:n 1 momentin mukaan mistä tahansa verosaatavasta ja myös kaikista verohallinnon toimista voidaan tehdä oikaisuvaatimus. Koska oikaisuvaatimus on hallinnon sisäinen oikeussuojakeino, se ei estä verohallinnon toimesta tai sen toimimatta jättämisestä vahinkoa kärsineitä osapuolia panemasta vireille laillista oikeudenkäyntiä tuomioistuimessa. Verosaatavaan tehdystä oikaisuvaatimuksesta annettuun toimivaltaisen hallintoviranomaisen päätökseen voidaan verotusmenettelystä annetun lain 188 §:n 2 momentin mukaan hakea muutosta hallintolainkäyttömenettelyssä toimivaltaisessa elimessä.

11. Kiireellisenä annetulla hallituksen asetuksella (Ordonanță de urgență a Guvernului, jäljempänä hallituksen asetus) nro 50/2008 otettiin käyttöön luokkiin M1–M3 ja N1–N3 kuuluvista moottoriajoneuvoista kannettava vero (ympäristövero).¹³

III Tosiseikat, pääasia, ennakkoratkaisukysymys ja asian käsittely unionin tuomioistuimessa

12. Pääasian purkamishakemuksen esittäjä Dragoş Constantin Târşia osti 3.5.2007 ajoneuvon, joka oli aiemmin rekisteröity Ranskassa. Kuten edellä mainittiin, Romaniassa ajoneuvojen rekisteröinnin ehtona oli tuohon aikaan todisteen esittäminen moottoriajoneuvosta kannettavan erityisveron maksamisesta. Moottoriajoneuvo rekisteröitiin 6.6.2007 sen jälkeen, kun purkamishakemuksen esittäjä oli 5.6.2007 maksanut 6 899,51 leuta (RON) kyseisestä moottoriajoneuvosta kannettavana erityisverona.

10 — Legea contenciosului administrative nro 554, 2.12.2004, julkaistu Monitorul Oficial al Românieissa, nro 1154, 7.12.2004, sellaisena kuin se on muutettuna ja täydennettynä.

11 — Hyväksytty lain nro 262/2007 1 §:n 30 momentilla, julkaistu Monitorul Oficial al Românieissa, nro 510, 30.7.2007, ja kumottu lailla nro 299/2011, joka julkaistiin Monitorul Oficial al Românieissa, nro 916, 22.12.2011. Jälkimmäinen laki julistettiin perustuslain vastaiseksi Curtea Constituţionalăn tuomiolla nro 1039/2012.

12 — Hyväksytty 24.12.2003 annetulla hallituksen asetuksella nro 92. Tämä laki, sellaisena kuin se on muutettuna ja myöhemmin täydennettynä, julkaistiin uudelleen Monitorul Oficial al Românieissa, nro 513, 31.7.2007.

13 — Moottoriajoneuvojen ympäristöverosta kiireellisenä 21.4.2008 annetun hallituksen asetuksen nro 50/2008 (Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule) (Monitorul Oficial al României, osa I, nro 327, 25.4.2008; jäljempänä asetus nro 50/2008), joka tuli voimaan 1.7.2008, 3 §:ssä otetaan käyttöön luokkiin M1–M3 ja N1–N3 kuuluvista moottoriajoneuvoista kannettava ympäristövero. M-luokkaan kuuluvat ”vähintään nelipyöräiset matkustajien kuljettamista varten suunnitellut ja rakennetut ajoneuvot”. N-luokkaan kuuluvat ”vähintään nelipyöräiset tavaroiden kuljettamista varten suunnitellut ja rakennetut ajoneuvot”. Ks. myös puitteiden luomisesta moottoriajoneuvojen ja niiden perävaunujen sekä tällaisiin ajoneuvoihin tarkoitettujen järjestelmien, osien ja erillisten teknisten yksiköiden hyväksymiselle 5.9.2007 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2007/46/EY (puitedirektiivi) liite II (EUVL L 263, s. 1).

13. Purkamishakemuksen esittäjä vaati siviilituomioistuimessa veron palauttamista sillä perusteella, että kannettu vero oli ristiriidassa EY 90 artiklan (josta on tullut SEUT 110 artikla) määräysten kanssa, koska sillä otettiin käyttöön syrjivä verotoimenpide muista jäsenvaltioista peräisin olevia tuotteita koskevan sellaisen sisäisen veron muodossa, joka oli huomattavasti suurempi kuin samanlaisista tuotteista kansallisilla markkinoilla kannetut verot. Judecătoria Sibiu (Sibiun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin) hyväksyi kanteen 13.12.2007 antamallaan siviilituomiolla nro 6553/2007 ja velvoitti Romanian valtion palauttamaan veron.

14. Romanian valtio kuitenkin valitti tästä tuomiosta Tribunalul Sibiun, joka hyväksyi valituksen siviilituomiolla nro 401/2008. Muutoksenhakutuomioistuin velvoitti Romanian valtion palauttamaan purkamishakemuksen esittäjälle vain osan kannetusta verosta, nimittäin 5.6.2007 moottorijoneuvoista kannettavana erityisverona maksetun määrän ja moottorijoneuvojen ympäristöveroa koskevan hallituksen asetuksen nro 50/2008 soveltamisesta johtuvan määrän välisen erotuksen.¹⁴

15. Târşia haki 29.9.2011 Tribunalul Sibiussa siviilituomion nro 401/2008 purkamista. Purkamishakemus perustui lain nro 554/2004 21 §:n 2 momenttiin ja edellä mainittuun 7.4.2011 annettuun tuomioon Tatu (C-402/09, EU:C:2011:219), jossa unionin tuomioistuin totesi, että hallituksen asetuksella nro 50/2008 käyttöön otetun kaltainen moottorijoneuvojen ympäristövero on SEUT 110 artiklan perusteella ristiriidassa unionin oikeuden kanssa. Târşia väitti, että hänellä oli oikeus saada kaikki maksamansa verot takaisin unionin oikeuden ensisijaisuuden ja unionin tuomioistuimen tuomiossa Tatu esittämien toteamusten perusteella.

16. Ennakkoratkaisupyynnön mukaan siviilituomiota nro 401/2008 ei voitu kyseisessä menettelyvaiheessa riitauttaa tavanomaisesti. Siviiliprosessissa ei ole lain nro 554/2004 21 §:n 2 momentissa säädetyn kaltaista muutoksenhakukeinoa lainvoimaisiksi tullessiin tuomioihin, joilla loukataan unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatetta. Tällä perusteella Tribunalul Sibiu katsoi olevansa SEUT 267 artiklan nojalla velvollinen esittämään unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Voidaanko Euroopan unionin perusoikeuskirjan 17, 20, 21 ja 47 artiklaa, SEU 6 artiklaa, SEUT 110 artiklaa sekä unionin oikeudessa ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistettua oikeusvarmuuden periaatetta tulkita siten, että ne ovat esteenä lain nro 554/2004 21 §:n 2 momentin kaltaiselle lainsäädännölle, jossa säädetään mahdollisuudesta hakea yksinomaan hallintolainkäyttöä koskevien kansallisten tuomioistuinratkaisujen purkamista, jos [unionin] oikeuden ensisijaisuuden periaatetta on loukattu, mutta jossa ei sallita hallintolainkäytön ulkopuolella (siviili- ja rikosasioissa) annettujen kansallisten tuomioistuinratkaisujen purkamista, jos tällaisilla ratkaisuilla loukataan mainittua [unionin] oikeuden ensisijaisuuden periaatetta?”

17. Kirjallisia huomautuksia ovat esittäneet Târşia, Romanian ja Puolan hallitukset sekä komissio. Puolaa lukuun ottamatta kaikki nämä olivat edustettuina istunnossa, joka pidettiin 27.1.2015.

14 — Romanian hallitus toteaa kirjallisissa huomautuksissaan, joita Târşia ei kiistä, että purkamishakemuksen esittäjä vaati 13.6.2008 tekemällään ylimääräisellä muutoksenhaulla siviilituomion nro 401/2008 kumoamista, mutta kyseinen hakemus peruutettiin 24.9.2008.

IV Tutkittavaksi ottaminen

18. Nähdäkseni ennakkoratkaisukysymystä ei voida ottaa tutkittavaksi siltä osin kuin siinä tiedustellaan, onko unionin oikeuden vastaista se, ettei rikosoikeudenkäynnissä annettujen kansallisten tuomioistuinten tuomioiden purkamista sallita, jos tällaisilla tuomioilla on loukattu unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatetta.¹⁵

19. Kuten Puolan esittämässä kirjallisissa huomautuksissa korostetaan, kysymyksen tämä osa on täysin hypoteettinen, koska oikeusvoiman periaatteen soveltaminen rikostuomioihin ei liity millään tavalla pääasian kohteeseen. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin tuomioistuin voi kieltäytyä vastaamasta kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä pääasian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen.¹⁶ Koska pääasia ei koske rikosoikeudenkäynnissä annettua tuomiota, ennakkoratkaisukysymys on jätettävä tutkimatta siltä osin kuin siinä halutaan selvittää, onko Romanian rikosprosessilaki yhteensopiva unionin oikeuden kanssa.

V Tarkastelu

A Oikeusvoiman periaatetta koskeva unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö

20. Unionin oikeudessa ei edellytetä, että kansallisen tuomioistuimen olisi jätettävä soveltamatta kansallisia menettelysääntöjä, joiden perusteella ratkaisu on lainvoimainen, vaikka siten olisi mahdollista lopettaa unionin oikeuden loukkaaminen kyseisellä ratkaisulla.¹⁷ Unionin oikeuden mukaan kantajat eivät siten voi vedota jäsenvaltiossa säädetyssä prosessuaalisen määräajan päättymisen jälkeen annettuun unionin tuomioistuimen tuomioon oikaistakseen virheen, joka olisi hyvin voitu riitauttaa asianmukaisen määräajan kuluessa. Unionin oikeudessa oikeusvoima suojaa kyseistä virhettä.¹⁸

21. Tilanne on kuitenkin toinen, jos jossakin *jäsenvaltion oikeuden* säännöksessä säädetään poikkeuksesta oikeusvoiman periaatteeseen. Jos näin on, sitä on voitava soveltaa sellaisiin unionin oikeuteen perustuviin vaatimuksiin, jotka ovat samankaltaisia kuin ne luonteeltaan täysin kansalliset vaatimukset, jotka kuuluvat kyseisen poikkeuksen soveltamisalaan. Jäsenvaltion oikeusvoiman periaatteeseen säätämällä poikkeuksilla ei myöskään saada tehdä unionin oikeusjärjestyksessä tunnustettujen oikeuksien käyttämistä käytännössä mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi.¹⁹

15 — Kansallinen tuomioistuin viittaa myös perusoikeuskirjan 17 artiklaan (Omistusoikeus) ja 21 artiklaan (Syrjintäkielto). Nämä määräykset liittyvät vain etäisesti nyt käsiteltäviin kysymyksiin sikäli, että perusteettomasti kannetun veron palautusta koskeva verovaade näyttäisi Romanian oikeudessa kuuluvan verotusmenettelystä annetun lain 21 §:n 1 ja 4 momentissa tarkoitetun omaisuuden suojan piiriin ja että ympäristöveron lainvastaisuus liittyy maahantuotuihin käytettyihin ajoneuvoihin kohdistuvaan verosyrjintään. Kyseisistä määräyksistä ei kuitenkaan ole juurikaan hyötyä käsiteltävän asian oikeudellisessa arvioinnissa, enkä sen vuoksi aio syventyä niihin tämän enempää.

16 — Tuomio *Érsekcsanádi Mezőgazdasági* (C-56/13, EU:C:2014:352, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

17 — Tuomio *Kapferer* (C-234/04, EU:C:2006:178, 21 kohta). Tämä sääntö liittyy läheisesti kantajien, jotka haluavat vedota unionin oikeuden mukaisiin oikeuksiinsa, velvollisuuteen noudattaa jäsenvaltion lainsäädännössä kanteen nostamiselle asetettuja kohtuullisia määräaikoja. Toisin sanoen unionin tuomioistuimen mahdollisella unionin oikeuden rikkomista koskevalla toteamisella ei lähtökohtaisesti ole vaikutusta prosessuaalisen määräajan alkamisajankohtaan. Tästä velvollisuudesta voidaan poiketa vain, jos rikkoja on estänyt kantajaa nostamasta kannaetta ajoissa. Ks. tuomio *Iaia* ym. (C-452/09, EU:C:2011:323, 17, 18, 21 ja 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

18 — Ks. vastaavasti julkisasiamies Geelhoedin ratkaisuehdotus *Lucchini* (C-119/05, EU:C:2006:576, 46 kohta).

19 — Tuomio *Kapferer* (C-234/04, EU:C:2006:178, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio *Impresa Pizzarotti* (C-213/13, EU:C:2014:2067, 62 kohta).

22. Näin ollen unionin tuomioistuin on esimerkiksi todennut, että jäsenvaltion lainsäädännössä oikeusvoiman periaatteeseen säädettyihin poikkeuksiin vetoamiselle voidaan asettaa kohtuulliset preklusiiviset määräajat, joilla edistetään oikeusvarmuutta. Tällaiset määräajat eivät kuitenkaan ole sellaisia, että niillä tehtäisiin unionin oikeusjärjestyksessä annettujen oikeuksien käyttäminen käytännössä mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi.²⁰

23. Sitä vastoin tapauksissa, joissa riita ei ole koskenut oikeusvoiman periaatteeseen säädettyä kansallista poikkeusta, johon kantaja vetoaa vaatiakseen hänelle unionin oikeuden nojalla kuuluvia oikeuksia, kuten pääasiassa, vaan pikemminkin väitettä oikeusvoimaa koskevien jäsenvaltion sääntöjen väljästä tulkinnasta sellaisen *kansallisen* tuomion suojaamiseksi, joka voi olla ristiriidassa unionin oikeuden kanssa, voidaan perustellusti todeta unionin tuomioistuimen katsoneen parhaaksi sivuuttaa oikeusvoiman periaatteen unionin oikeuden ensisijaisuuden noudattamiseksi.²¹

24. Ennen kuin jatkan, palautan mieliin vielä kaksi perustavanlaatuista tuomiota, nimittäin tuomion Kühne & Heitz (C-453/00, EU:C:2004:17) ja tuomion Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513). Tuomiossa Kühne & Heitz oli kyse edellytyksistä, joiden perusteella hallintoviranomainen veloitettiin muuttamaan lainvoimaiseksi tullutta päätöstään, joka oli ristiriidassa myöhemmin annetun unionin tuomioistuimen tuomion kanssa. Kyseinen tuomio liittyy siten alempaan päätöksentekotasoon kuin pääasiassa kyseessä oleva ongelma, ja se koskee tarkemmin sanottuna sitä, oliko Alankomaiden veroviranomaisella velvollisuus muuttaa lainvoimaiseksi tullutta hallintopäätöstä myöhemmän unionin tuomioistuimen tuomion noudattamiseksi. Lisäksi tuomio Kühne & Heitz poikkeaa nyt tarkasteltavasta asiasta samanlaisista syistä, joihin unionin tuomioistuin tukeutui tuomiossa Kapferer.²²

25. Tuomiossa Köbler oli kyse jäsenvaltioiden velvollisuudesta korvata vahingot, jotka kansallinen (kyseisessä tapauksessa Itävallan) ylin tuomioistuin oli aiheuttanut sillä, että sen antama tuomio oli ristiriidassa unionin oikeuden kanssa. Tuomio Köbler liittyy siis yksinomaan pääasian käsittelyn päättymisen *jälkeen* mahdollisesti syntyvään tilanteeseen eli vahingonkorvauskanteeseen, jonka purkamishakemuksen esittäjä voi nostaa Romanian valtiota vastaan, jos ympäristöveron takaisinsaanti osoittautuu mahdottomaksi.²³

26. Kuten edellä esitetystä analyysistä ilmenee, ei ole olemassa aiempaa unionin tuomioistuimen tuomiota, jossa olisi lausuttu Târşianin tapauksessa kyseessä olevan kaltaisesta tilanteesta. Vaikka pääasiassa esille tulevat oikeudelliset kysymykset kuuluukin ratkaista oikeusvoimaa koskevan vakiintuneen oikeuskäytännön perusteella, niitä on arvioitava ensisijaisesti oikeutta tehokkaaseen oikeussuojaan koskevien unionin oikeuden periaatteiden kannalta. Tarkastelen seuraavaksi näitä näkökohtia.

20 — Tuomio Kempter (C-2/06, EU:C:2008:78, 58 ja 59 kohta). Ks. vastaavasti tuomio Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269) ja tuomio Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615).

21 — Ks. tuomio Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067); tuomio Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506) ja tuomio Lucchini (C-119/05, EU:C:2007:434). Esimerkiksi tuomion Lucchini 62 kohdassa todetaan, että ”sen arvioiminen, ovatko tukitoimenpiteet tai tukijärjestelmä yhteismarkkinoille soveltuvia, kuuluu komission yksinomaiseen toimivaltaan, jonka käyttämisestä yhteisöjen tuomioistuin valvoo. Mainittua sääntöä on sovellettava kansallisessa oikeusjärjestyksessä yhteisön oikeuden ensisijaisuuden periaatteen vuoksi”. Se kuitenkin huomauttaa tuomion Impresa Pizzarotti 61 kohdassa, että ”tuomiossa Lucchini – oli kyseessä varsin erityinen tilanne, jossa oli kyse periaatteista, jotka koskevat toimivallan jakoa jäsenvaltioiden ja Euroopan unionin välillä valtioneuvostokäytännössä”.

22 — Tuomion Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178) 23 kohdassa todetaan, että ”itse asiassa jos tuomiossa [Kühne & Heitz] asetetut periaatteet olisivat sovellettavissa sellaisessa yhteydessä – kuten nyt pääasiassa kyseessä olevassa asiassa – joka koskee lainvoimaista tuomioistuimen ratkaisua, on muistettava, että samassa tuomiossa asetetaan kyseessä olevalle elimelle EY 10 artiklan nojalla velvollisuus tutkia uudelleen lopullinen päätös, joka perustuu yhteisön oikeuden virheelliseen soveltamiseen, muun muassa sillä edellytyksellä, että mainitulla elimellä on kansallisen lainsäädännön mukaan toimivalta muuttaa tätä päätöstä (ks. mainitussa asiassa annetun tuomion 26 ja 28 kohta). Käsillä olevassa tapauksessa riittää kuitenkin, kun todetaan, että ennakkoratkaisupyyntöstä ilmenee, että yllä mainittu edellytys ei täyty”.

23 — Tässä yhteydessä on hyödyllistä mainita kaksi esimerkkiä Suomen oikeuskäytännöstä. Korkein hallinto-oikeus totesi vuonna 2013 antamassaan päätöksessä, ettei autoverolle suoritettavan arvonlisäveron, joka oli vastoin unionin tuomioistuimen tuomiossa komissio v. Suomi (C-10/08, EU:C:2009:171) esittämää tulkintaa, palautusvaatimusta voida esittää sen jälkeen, kun veropäätösten purkamiseen yleisesti sovellettava viiden vuoden määräaika on päättynyt (ks. KHO 2013:199). Korkein oikeus kuitenkin katsoi tällaisen verotuksen täyttävän edellytykset valtion vahingonkorvausvastuun syntymiselle tuomioon Francovich perustuvan oikeuskäytännön mukaisesti (ks. KKO 2013:58).

B Riidanalaiſten kansallisten säännösten yhteensopivuus unionin oikeuden kanssa

1. Mahdollistaako Romanian prosessioikeus nyt tarkasteltavien unionin oikeuteen perustuvien oikeuksien tehokkaan oikeussuojan?

27. Muistutan, että käsiteltävässä asiassa Romanian lainsäädännössä säädetään nimenomaisesta keinosta sellaisten lainvoimaisten tuomioiden purkamiseen, jotka myöhemmän unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella osoittautuvat unionin oikeuden vastaisiksi. Tämä lainsäädäntö koskee kuitenkin ainoastaan hallintolainkäyttömenettelyssä annettuja tuomiota. Sitä ei voida soveltaa siviilioikeudenkäynnissä annettujen tuomioiden purkamiseen. Näin on siitä huolimatta, että Romanian oikeuden mukaan myös siviilituomio on mahdollista purkaa, jos se todetaan myöhemmin Romanian perustuslain vastaiseksi Romanian perustuslakituomioistuimen antamalla (myöhemmällä) tuomiolla.

28. Heti alkuun on tärkeää tiedostaa SEU 4 artiklan 3 kohdassa jäsenvaltioille ja myös niiden tuomioistuimille asetetun vilpittömän yhteistyön velvoitteen rajat. Kyseisessä määräyksessä edellytetään, että ne ”toteuttavat kaikki yleis- tai erityistoimenpiteet, joilla voidaan varmistaa perussopimuksista tai unionin toimielinten säädöksistä johtuvien velvoitteiden täyttäminen” ja ”pidättäytyvät kaikista toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa unionin tavoitteiden toteutumisen”. Tätä velvoitetta on tarkasteltava yhdessä SEU 19 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan kanssa. Sen mukaan ”jäsenvaltiot säätävät tarvittavista muutoksenhakukeinoista tehokkaan oikeussuojan takaamiseksi unionin oikeuteen kuuluvilla aloilla”.

29. Unionin tuomioistuin on katsonut, että ”niistä oikeussuojakeinoista, joista jäsenvaltioiden on säädettävä, on todettava, että – – EUT-sopimuksen ja SEU 19 artiklan tarkoituksena ei kuitenkaan ole ollut perustaa kansallisissa tuomioistuimissa unionin oikeussääntöjen noudattamisen varmistamiseksi muita oikeussuojakeinoja kuin ne, jotka on otettu käyttöön kansallisessa oikeudessa”.²⁴ Unionin tuomioistuin kuitenkin lisää, että ”asia olisi toisin ainoastaan, jos kyseisen kansallisen oikeusjärjestyksen *rakenteesta* ilmenee, ettei ole olemassa mitään sellaista oikeussuojakeinoa, jolla voidaan vaikka liitännäisesti varmistaa yksityisillä unionin oikeuden perusteella olevien oikeuksien kunnioittaminen, tai jos yksityisten ainoana keinona saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimessa olisi se, että ne joutuvat rikkomaan lakia”²⁵ (kursivointi tässä).

30. Oikeus tehokkaisuuteen oikeussuojakeinoihin taataan myös perusoikeuskirjan 47 artiklan ensimmäisessä kohdassa jokaiselle, jonka unionin oikeudessa taattuja oikeuksia on loukattu. Romanian viranomaiset ovat kiistatta soveltaneet unionin oikeutta Euroopan unionin perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla, kun ne ovat kieltäytyneet SEUT 110 artiklan vastaisesti palauttamasta moottoriajoneuvoista kannettavaan erityisveroon sisältyvää ympäristöveron osuutta. Riidanalaiſten jäsenvaltion toimenpiteiden ja unionin aineellisten oikeussääntöjen²⁶ välillä on väistämättä katsottava olevan asiallinen yhteys, jos jäsenvaltio kantaa veron unionin primaarioikeuden ja jopa johdetun oikeuden vastaisesti. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä myös vahvistetaan, että kun yksityinen oikeussubjekti käyttää oikeussuojakeinoja sellaisen unionin oikeussäännön rikkomisen perusteella, johon jäsenvaltio on syyllistynyt soveltaessaan unionin oikeutta, jäsenvaltion tuomioistuimia velvoittavat kaikki perusoikeuskirjan 47 artiklan vaatimukset.²⁷

24 – Tuomion Inuit Tapiriit Kanatami ym. v. parlamentti ja neuvosto (C-583/11 P, EU:C:2013:625, 103 kohta), jossa lainataan tuomion Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163) 40 kohtaa.

25 – Tuomio Inuit Tapiriit Kanatami ym. v. parlamentti ja neuvosto (C-583/11 P, EU:C:2013:625, 104 kohta).

26 – Tuomio Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, 24 kohta).

27 – Tuomio DEB (C-279/09, EU:C:2010:811).

31. Muistutan, että koska unioni ei ole antanut perusteettomasti kannettujen kansallisten verojen palauttamista koskevia säännöksiä, kunkin jäsenvaltion asiana on jäsenvaltioiden menettelyllisen itsemääräämisoikeuden periaatteen nojalla määrittää sisäisessä oikeusjärjestyksessään toimivaltaiset tuomioistuimet ja antaa menettelysäännöt sellaisia oikeussuojakeinoja varten, joilla pyritään turvaamaan unionin oikeuteen perustuvat verovelvollisten oikeudet. Jäsenvaltioiden velvollisuutena on kuitenkin taata jokaisessa tapauksessa näiden oikeuksien tehokas suoja. Menettelysäännöt sellaisia oikeussuojakeinoja varten, joilla pyritään turvaamaan unionin oikeuteen perustuvat verovelvollisten oikeudet, eivät saa olla sellaisia, että unionin oikeusjärjestyksessä vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa.²⁸

32. Tältä osin Romanian lainsäädännössä ja tarkemmin sanottuna verotusmenettelystä annetussa laissa säädetään oikeudesta saattaa asia hallinto- ja verotuomioistuinten tai tapauksen mukaan muutoksenhakutuomioistuinten hallinto- tai vero-oikeudellisten jaostojen²⁹ käsiteltäväksi tilanteissa, joissa veroviranomaisten päätöksiä riitautetaan, ja tämä koskee myös lainvastaisesti kannettujen verojen palautusvaatimuksia.³⁰ Nämä oikeussuojakeinot näyttävät koskevan myös tilanteita, joissa veropäätöksiä riitautetaan unionin oikeuteen perustuvien oikeuksien nojalla. Vaikuttaa siis siltä, että Romanian lainsäädännössä lähtökohtaisesti taataan tehokas oikeussuoja näiden oikeuksien osalta.

33. Hallintolainkäytöstä annetun lain nro 554/2004 21 §:n 2 momentin mukaan hallintolainkäyttömenettelyssä annetut lainvoimaisiksi tulleet päätökset voidaan purkaa, jos ne myöhemmän unionin tuomioistuimen tuomion perusteella osoittautuvat unionin oikeuden vastaisiksi. Edellä kuvatun oikeusvoimaa koskevan unionin tuomioistuimen erityisen oikeuskäytännön perusteella tämä menee unionin oikeudessa edellytettyä pidemmälle.³¹

2. Asiaa koskevan Romanian prosessioikeuden epäselvyydestä johtuvat unionin oikeuteen liittyvät kysymykset

34. Kuten jo totesin, *kaikkien* unionin oikeuden soveltamisen kannalta merkityksellisten kansallisten menettelysääntöjen, myös oikeusvoiman periaatteeseen säädettyjen poikkeusten, on taattava oikeus tehokkaisuuteen oikeussuojakeinoihin ja oltava tehokkuus- ja vastaavuusperiaatteiden mukaisia. Nyt käsiteltävässä asiassa ongelma johtuu Romanian prosessioikeudellisten säännösten epäselvyydestä asian kannalta merkityksellisenä ajankohtana eli silloin, kun Târşia nosti ensimmäisen kerran kanteen siviilituomioistuimessa vaatiakseen kesäkuussa 2007 maksamansa moottoriajoneuvoista kannettavan erityisveron palauttamista.³²

35. Mielestäni voidaan väittää, että Romanian menettelysääntöjen epäselvyys oli ristiriidassa perusoikeuskirjan 47 artiklan ja oikeusvarmuutta koskevien unionin oikeuden vaatimusten kanssa ja että se on voinut tehdä unionin oikeuden vastaisen ympäristöveron palauttamisen käytännössä mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi.

36. On muistettava, että ympäristöveron palauttamisen estäneen tuomion, joka julistettiin ennen unionin tuomioistuimen tuomiota Tatu (C-402/09, EU:C:2011:219), antoi siviiliasioiden muutoksenhakutuomioistuin (Tribunalul Sibiu) siviilioikeudenkäynnissä, jossa ratkaistiin Romanian valtion valitus Judecătoria Sibiun ensimmäisessä oikeusasteessa antamasta siviilituomiosta. Myös käsiteltävän asian pääasian oikeudenkäynti on vireillä samassa siviiliasioiden muutoksenhakutuomioistuimessa eli Tribunalul Sibiuissa.

28 — Tuomio *Test Claimants in the Franked Investment Income Group Litigation* (C-362/12, EU:C:2013:834, 31 ja 32 kohta).

29 — Alimpien hallinto- ja verotuomioistuinten ja ensimmäisenä oikeusasteena toimivien muutoksenhakutuomioistuinten hallinto- ja vero-oikeudellisten jaostojen välinen toimivaltajako määritellään hallintolainkäytöstä annetun lain nro 554/2004 10 §:ssä.

30 — Verotusmenettelystä annetun lain 21 §:n 4 momentti ja 113, 175 ja 188 §.

31 — Ks. edellä 20 kohta.

32 — Asiakirja-aineistossa ei ilmoiteta kanteen vireillepanopäivää.

37. Komissio korostaa kirjallisissa huomautuksissaan, että Romaniassa tällaisia kanteita on nostettu sekä hallinto- että siviilituomioistuimissa. Tätä taustaa varten on hämmäntävää, että Romanian hallitus väitti suullisessa käsittelyssä, ettei *siviilituomioistuimilla ole missään tapauksessa toimivaltaa käsitellä näitä asioita* ja että jokainen romanialainen siviilituomioistuin, joka saa niitä käsiteltäväkseen, on toimivaltainen ja jopa velvollinen ottamaan viran puolesta esille kysymyksen omasta toimivaltaisuudestaan.

38. Tässä yhteydessä on siis selvästikin ollut sekaannusta siitä, mikä on oikea lainkäyttömenettely, jossa nyt kyseessä olevan veron palautusta voidaan vaatia.³³ Olipa se nykyisin mikä tahansa, tosiasia on, että lopullinen (Romanian) siviilituomio (Tribunalul Sibiun ratkaisu nro 401/2008), jolla moottoriajoneuvoista kannettavaan erityisveroon sisältyvän ympäristöveron osuuden palautusvaatimus hylättiin, on oikeusvoimainen. Nyt tarkasteltava oikeudellinen ongelma johtuu tästä.

39. Ei siis ole täysin selvää, mitkä Romanian tuomioistuimet ovat (tai olivat) asian kannalta merkityksellisenä ajankohtana toimivaltaisia ratkaisemaan vaatimuksia lainvastaisesti kannettujen moottoriajoneuvojen ympäristöverojen palauttamisesta. Päättelen, että Romanian lainsäädäntö on ollut tältä osin epäselvä. Ongelma on juuri tässä, etenkin siltä osin kuin on kyse perusoikeuskirjan 47 artiklasta.

3. Perusoikeuskirjan 47 artikla ja oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin

40. Perusoikeuskirjan 47 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään, että jokaisella, jonka unionin oikeudessa taattu oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava tässä artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti käytettävissään tehokkaat oikeussuojakeinot tuomioistuimissa.³⁴ Perusoikeuskirjan 47 artiklan ensimmäiseen kohtaan, jossa taataan oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin, liitettyjen selitysten mukaan kyseinen kohta perustuu ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (Euroopan ihmisoikeussopimuksen) 13 artiklaan, mutta sen antama suoja on unionin oikeudessa kuitenkin laajempi.³⁵ Huomautan vielä, että perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdassa määrätään, että siltä osin kuin perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuina oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat kuin mainitussa ihmisoikeussopimuksessa, vaikkakaan tämä määräys ei estä unionia myöntämästä tätä laajempaa suojaa.

41. Ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaletta koskevan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan tuomioistuinvalvontajärjestelmien on oltava ”riittävän johdonmukaisia ja selkeitä”, jotta jokaisella on ”tosiasiallinen käytännön oikeus” saada asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi.³⁶ Jos oikeussäännöt ovat ”niin vaikeataajuisia”, että ne aiheuttavat ”oikeudellista epävarmuutta”, niitä on pidettävä 6 artiklan 1 kappaletta vastaisina.³⁷ Ihmisoikeustuomioistuin on myös katsonut, että oikeussuojakeinojen käyttöä ”on helpotettava asianmukaisesti takeilla, joilla estetään väärinkäsitykset saatavilla olevia oikeussuojakeinoja käytettäessä noudatettavista menettelyistä”.³⁸ Menettelyvaatimuksen perusteeton tulkinta voi loukata oikeutta saada asiansa tuomioistuimen

33 — Suullisessa käsittelyssä Târșia väitti, että tämä epävarmuus poistettiin Romanian kassaatioistuimen ratkaisulla 24/2011, joka annettiin ennen hänen toista kannettaan, jossa vedottiin oikeusvoiman periaatteeseen säädettyyn poikkeukseen, mutta hänen moottoriajoneuvoista kannettavan erityisveron maksamisen perusteella nostamansa ensimmäisen kanteen jälkeen.

34 — Perusoikeuskirjan 47 artiklassa mainitaan erikseen lisää oikeussuojakeinoja, kuten vaatimukset siitä, että oikeudenkäynnin on oltava oikeudenmukainen ja julkinen ja että se on pidettävä kohtuullisen ajan kuluessa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimissa, joka on laillisesti perustettu, ja siitä, että puolustautumisoikeuksia on kunnioitettava ja saatavilla on oltava oikeusapua.

35 — Lisäksi selityksissä mainitaan, että 47 artiklan toinen kohta, jossa taataan mm. oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleeseen.

36 — Tuomio *De Geoffre de la Pradelle v. Ranska*, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, 16.12.1992, A-sarja, nro 253-B, 35 kohta.

37 — *Ibid.*, tuomion 33 kohta. Ks. myös tuomio *Maširević v. Serbia*, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, 11.2.2014, nro 30671/08.

38 — Tuomio *Bellet v. Ranska*, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, 4.12.1995, A-sarja, nro 333-B, 37 kohta.

käsiteltäväksi.³⁹ Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on hiljattain vahvistanut, että ”viranomaisten olisi noudatettava ja sovellettava kansallista lainsäädäntöä ennakoitavasti ja johdonmukaisesti” ja että ”säädettyjen vaatimusten tulisi olla käytännössä riittävän täsmällisiä ja läpinäkyviä, jotta varmistetaan oikeusvarmuus ja menettelyllinen ennakoitavuus”.⁴⁰ Menettelysäännöillä on pyrittävä täyttämään oikeusvarmuuden ja hyvän oikeudenhoidon tavoitteet. Ne eivät saa ”muodostua tekijäksi, joka estää kantajaa saamasta toimivaltaiselta tuomioistuimelta ratkaisun pääasiassa”.⁴¹

42. Lisäksi on muistettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ”oikeusvarmuuden periaate on unionin oikeuden yleinen periaate ja se edellyttää muun muassa sitä, että lainsäädäntö, joka aiheuttaa yksityisille epäedullisia seurauksia, on selvää ja täsmällistä *ja että sen soveltaminen on yksityisten ennakoitavissa*” (kursivointi tässä).⁴²

43. Edellä esitetyn perusteella epäselvyys unionin oikeuden vastaisesti kannettujen verojen palautusvaatimuksissa sovellettavasta oikeasta lainkäyttömenettelystä merkitsee mielestäni perusoikeuskirjan 47 artiklan rikkomista siltä osin kuin on kyse sekä oikeudesta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin että oikeudesta saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Asia on näin sitäkin suuremmalla syyllä, jos *sellaisen siviilituomioistuimen, jolta puuttuu kokonaan toimivalta, antama tuomio voi saada oikeusvoiman* niin, että se estää kantajaa esittämästä myöhemmin toista palautusvaatimusta toimivaltaisessa tuomioistuimessa, olipa kyse sitten siviili- tai hallintotuomioistuimesta. Mielestäni ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen olisi nyt käsiteltävässä asiassa arvioitava Romanian prosessioikeutta kokonaisuutena sen selvittämiseksi, turvataanko perusteettomasti maksettujen moottoriajoneuvojen ympäristöverojen palauttamisessa tehokas oikeussuoja.⁴³

4. Tehdäänkö kyseisellä Romanian prosessilainsäädännöllä ympäristöveron palauttaminen käytännössä mahdolliseksi tai suhteettoman vaikeaksi?

44. Unionin tuomioistuin on toistuvasti katsonut, että ”aina silloin kun pohditaan, onko kansallinen menettelysääntö sellainen, että yksityisille unionin oikeusjärjestyksessä vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa, kysymystä on tarkasteltava ottaen huomioon kyseisen säännöksen merkitys koko oikeudenkäynnin, sen kulun sekä sen erityispiirteiden kannalta eri kansallisissa oikeuselimissä. Tässä suhteessa on otettava huomioon kansallisen tuomioistuinjärjestelmän perustana olevat periaatteet, joita ovat muun muassa puolustautumisoikeuksien suojeleminen, oikeusvarmuuden periaate ja oikeudenkäyntimenettelyn moitteeton kulku”.⁴⁴

45. Tästä on aluksi huomattava, että kansallinen tuomioistuin ja kaikki huomautuksia esittäneet osapuolet näyttävät olettavan, ettei lain nro 554/2004 21 §:n 2 momenttia voida soveltaa siviilioikeudenkäynneissä. Se on minusta aivan loogista, koska Romanian prosessioikeudessa tehdään selvä ero eri lainkäyttömuotojen välillä. Tällaisessa tapauksessa lain nro 554/2004 soveltamisalaa

39 — Tuomio *Béleš ym. v. Tšekki*, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, nro 47273/99, 50 ja 51 kohta. Ks. myös tuomio *Omerović v. Kroatia* (nro 2), Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, 5.12.2013, nro 22980/09, 39 kohta, jossa ihmisoikeustuomioistuin muistuttaa, että ”menettelysääntöjen erityisen suppea tulkinta voi viedä kantajalta oikeuden saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi”.

40 — Tuomio *Maširević v. Serbia*, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, 11.2.2014, nro 30671/08, 50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen. Tämä asia koski korkeimman oikeuden tulkintaa menettelysäännöstä, josta aiheutui oikeudellista epävarmuutta jopa oikeusalan ammattilaisille. Ks. erityisesti 51 kohta.

41 — Tuomio *Omerović v. Kroatia* (nro 2), Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, 5.12.2013, nro 22980/09, 39 kohta.

42 — Tuomio *Akzo Nobel Chemicals ja Akros Chemicals v. komissio* (C-550/07 P, EU:C:2010:512, 100 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

43 — Huomattakoon kuitenkin, että tuomion *DEB* (C-279/09, EU:C:2010:811) 60 kohdassa unionin tuomioistuin katsoi, että tehokkaan oikeussuojan periaatteelle voidaan asettaa kohtuullisia rajoituksia.

44 — Tuomio *Surgicare – Unidades de Saúde* (C-662/13, EU:C:2015:89, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

määritteleviä säännöksiä ei voitaisi tulkita niin, että siviilituomioistuinten on mahdollista soveltaa sitä asioissa, jotka kuuluvat asiasisältönsä puolesta hallinto- tai vero-oikeuden soveltamisalaan. Jos kuitenkin tällaista liikkumavaraa olisi, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin olisi velvollinen tulkitsemaan kyseisiä kansallisia säännöksiä mahdollisimman pitkälle unionin oikeuden mukaisesti.⁴⁵

46. Ennakkoratkaisua pyytäneen kansallisen tuomioistuimen tehtävä on arvioida, tehdäänkö riidanalaisilla Romanian oikeussäännöillä unionin oikeuden vastaisesti kannetun ympäristöveron palauttaminen käytännössä mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi. Tästä on riittävää todeta, että sekaannus siitä, olisiko moottoriajoneuvojen ympäristöveron palautusvaatimusta esittäessä pitänyt turvautua siviili- vai hallinto-oikeudellisiin oikeussuojakeinoihin, näyttää tuottavan tällaisen vaikutuksen.

5. Vastaavuusperiaate ja yhdenvertaisuutta lain edessä koskeva periaate

47. Târşia väittää, että se, ettei lain nro 554/2004 21 §:n 2 momentissa oikeusvoiman periaatteesta säädetyn poikkeuksen soveltamista sallita siviilioikeudenkäynneissä, on ristiriidassa sekä perusoikeuskirjan 20 artiklassa vahvistetun yhdenvertaisuutta lain edessä koskevan periaatteen että vastaavuusperiaatteen kanssa.

48. Vastaavuusperiaatteen noudattaminen edellyttää, että kyseessä olevaa kansallista sääntöä sovelletaan samalla tavalla sekä *unionin oikeuden rikkomiseen* perustuviin oikeussuojakeinoihin että jäsenvaltion *sisäisen oikeuden rikkomiseen* perustuviin oikeussuojakeinoihin, joiden kohde ja peruste ovat samankaltaiset.⁴⁶

49. Nähdäkseni tämä tarkoittaa, ettei unionin oikeus ole vastaavuusperiaatteen osalta esteenä sellaiselle Romanian lainsäädännölle, jossa sallitaan poikkeaminen oikeusvoiman periaatteesta unionin oikeutta koskevissa hallintolainkäyttömenettelyissä mutta ei siviilioikeudenkäynneissä, joilla on sama kohde. Vastaavuusperiaate edellyttää, että kahta toisiinsa rinnastettavissa olevaa vaatimusta, joista toinen perustuu kansalliseen oikeuteen ja toinen unionin oikeuteen, kohdellaan samalla tavalla, mutta se ei edellytä vastaavuutta kansallisessa oikeudessa säädettyjen eri lainkäyttömenettelyjen välillä.⁴⁷

50. Lainvoimaisiksi tulleissa siviili-, rikos- ja hallinto-oikeudellisissa tuomioissa on joka tapauksessa perusteltua soveltaa eri perusteita oikeusvoiman periaatteesta poikkeamiselle.⁴⁸ Näillä tuomioillahan on eri oikeusvaikutukset, ja myös oikeusvoiman periaatteesta sallittujen poikkeuksien (jos niitä on) määrittelyyn liittyvät oikeuspoliittiset näkökohdat ovat kunkin tapauksessa erilaiset. Siviilituomioissa oikeusvarmuudella ja lainvoiman saaneella tuomiolla vahvistettujen oikeussuhteiden vakaudella on ensisijaisen tärkeä merkitys. Rikostuomion purkamiselle väärin tuomitun henkilön eduksi ei sitä vastoin saisi asettaa liian tiukkoja edellytyksiä. Hallinto-oikeudessa yksityisten oikeuksien suojaan ja laillisuusperiaatteeseen liittyvät intressit voivat oikeuttaa suhtautumaan lainvoiman saaneiden tuomioiden purkamiseen joustavammin kuin siviilituomioiden tapauksessa.

51. Târşian väite, jonka mukaan oikeusvoiman periaatteesta säädetyn poikkeuksen rajoittamisella unionin oikeutta koskeviin hallintolainkäyttömenettelyihin loukataan yhdenvertaisuutta lain edessä koskevaa periaatetta, on siten perusteeton. On nimittäin huomattava, että epäyhdenvertaisesta kohtelusta lain edessä on kyse ainoastaan silloin, jos tilanteet ovat rinnastettavissa toisiinsa.⁴⁹

45 — Esim. tuomio Impact (C-268/06, EU:C:2008:223, 54 kohta).

46 — Tuomio Surgicare – Unidades de Saúde (C-662/13, EU:C:2015:89, 30 kohta).

47 — Tuomio ÖBB Personenverkehr (C-417/13, EU:C:2015:38, 74 kohta).

48 — Saatavilla olevien lähteiden perusteella vaikuttaa siltä, että useimmissa unionin kansallisissa oikeusjärjestyksissä oikeusvoiman periaatteesta poikkeamiselle säädetyt perusteet ovat erilaiset sen mukaan, onko kyse siviili-, rikos- vai hallintolainkäyttömenettelyistä.

49 — Muistutan, että yhdenvertaisen kohtelun periaate, jonka perustavanlaatuisen luonne on vahvistettu perusoikeuskirjan 20 artiklalla, edellyttää, että toisiinsa rinnastettavia tilanteita ei kohdella eri tavalla ja että erilaisia tilanteita ei kohdella samalla tavalla, ellei tällaista kohtelua voida objektiivisesti perustella. Ks. tuomio Chatzi (C-149/10, EU:C:2010:534, 63 ja 64 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

Siviilituomioiden ja hallinto-oikeudellisten tuomioiden purkuperusteiden tapauksessa näin ei ole. Lainvoimaisen hallinto-oikeudellisen tuomion purkaminen jäsenvaltion viranomaisen vahingoksi voi olla perusteltua tilanteessa, jossa kansallisesta säännöksestä on myöhemmän unionin tuomioistuimen tuomion seurauksena tullut unionin oikeuden vastainen, mutta sellaisen lainvoimaisen siviilituomion purkaminen, jossa määritetään yksityisoikeudellinen oikeussuhde kahden yksityisen oikeussubjektin välillä, ei välttämättä ole kyseisessä tilanteessa asianmukaista oikeusvarmuuteen liittyvistä syistä. Romaniassa voimassa olevan kaltainen lainsäädännöllinen ratkaisu, jossa sallitaan tällainen mahdollisuus hallintolainkäyttömenettelyissä mutta suljetaan se pois siviilioikeudenkäynneissä, ei sinänsä loukkaa yhdenvertaisuutta lain edessä koskevaa periaatetta.

52. Yhdenvertaisuus lain edessä on kuitenkin aivan eri oikeussääntö kuin vastaavuusperiaate. Kuten komission esittämässä kirjallisissa huomautuksissa korostetaan, jos Romanian oikeudessa säädetään mahdollisuudesta poiketa oikeusvoiman periaatteesta myös sellaisen perustuslakituomioistuimen myöhemmän oikeuskäytännön noudattamiseksi, jossa kyseenalaistetaan aiemman tuomion pätevyys (ja joka sitoo kaikkia kansallisia tuomioistuimia),⁵⁰ silloin vastaavuusperiaatteen voidaan hyvin katsoa edellyttävän, että saman on koskettava myös unionin oikeutta koskevia unionin tuomioistuimen tuomioita.⁵¹

53. Vaikka myönnänkin, että tämä voi viedä keskustelua pois itse ennakkoratkaisupyynnön aiheesta,⁵² mielestäni vastaavuusperiaatetta ei ole noudatettu, jos myöhempi kansallisen perustuslakituomioistuimen ratkaisu voi johtaa lainvoimaiseksi tulleen aiemman siviilituomion purkamiseen ja siten mahdollistaa perusteettomasti kannetun veron palauttamisen, jos kerran unionin tuomioistuimen tuomio ei tätä mahdollista. Tällaisessa tilanteessa kansallisen perustuslain mukaisten oikeuksien suoja olisi unionin oikeuteen perustuvien oikeuksien suojaa kattavampi, eikä jälkimmäisille annettu suoja siten vastaisi kansalliseen oikeuteen perustuvien oikeuksien ryhmälle annettua suojaa. Romanian siviiliprosessilain 322 §:n 9 momentin perusteella Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden vaikutusten ja unionin tuomioistuimen antamien tuomioiden vaikutusten välillä näyttää vallitsevan samanlainen epäsymmetria.

VI Ratkaisuehdotus

54. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Tribunalul Sibiu ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti:

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artikla ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistettu tehokkuusperiaate eivät ole esteenä kansallisille säännöksille, joissa säädetään mahdollisuudesta hakea hallintolainkäyttömenettelyssä annettujen kansallisten tuomioistuinratkaisujen purkamista, jos unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatetta on loukattu, mutta joissa ei sallita siviilioikeudenkäynnissä annettujen kansallisten tuomioistuinratkaisujen purkamista tällä samalla perusteella. Näin on kuitenkin vain sillä varauksella, että vallitsee riittävä selvyys siitä, mitä lainkäyttömenettelyä kyseessä olevan unionin oikeuden loukkauksen korjaamiseksi on noudatettava, eikä lainvoiman saanut tuomio sellaiselta tuomioistuimelta, jonka olisi kuulunut todeta viran puolesta, ettei sillä ole toimivaltaa ratkaista asiaa, voi estää oikeussuojan hakemista toimivaltaisessa tuomioistuimessa.

50 — Huomattakoon, että tämä on seurausta siviiliprosessilain 322 §:n 10 momentista, jota lain nro 554/2004 21 §:n 1 momentin nojalla sovelletaan myös hallintolainkäyttömenettelyissä.

51 — Komissio viittaa tässä tuomioon Weber's Wine World ym. (C-147/01, EU:C:2003:533).

52 — On tosin muistettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin tuomioistuin voi ennakkoratkaisupyynnön vastatessaan ottaa huomioon kaikki asian kannalta merkitykselliset unionin oikeuden säännökset, vaikkei ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ole niitä maininnut. Ks. esim. tuomio Efir (C-19/12, EU:C:2013:148, 27 kohta).

Vastaavuusperiaate on esteenä sellaisille kansallisille säännöksille, joissa sallitaan siviilioikeudenkäynnissä annetun kansallisen tuomioistuinratkaisun purkaminen kansallisen perustuslakituoimioistuimen tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen myöhemmän tuomion perusteella mutta joissa ei anneta tätä mahdollisuutta myöhemmän unionin tuomioistuimen tuomion noudattamiseksi.